

Выговская О. С., кандидат политических наук
(Украина, Киев), olya_stolaeva@mail.ru

**Государственная информационная политика:
концептуальные основы формирования и развития**

Цель статьи состоит в рассмотрении концептуальных основ формирования и развития государственной информационной политики и главных направлений и способов проведения государственной информационной политики в нашей стране. Исследуется понятие "информационной политики" в научной литературе, рассматриваются и анализируются основы формирования информационной политики, описываются положительные и отрицательные стороны государственной информационной политики Украины. В работе, прежде всего, используются общенаучные и общелогические методы исследования, а также специальные методы политологии, а именно: политический информационно-ценностный метод, который был использован, с целью оценки значения государственной информационной политики Украины. В статье предложены рекомендации для улучшения состояния информационной сферы Украины, а именно: создание мощной и конкурентной национальной сферы информационного производства и дальнейшая технологическая модернизация с ориентацией на расширение присутствия Украины в международном разделении труда в сфере ИКТ.

Ключевые слова: государственная информационная политика, информационная сфера, ИКТ, Интернет, информационный ресурс.

* * *

УДК 327.(1–652)(477)

Бабешко О. В.
кандидат політичних наук, доцент кафедри
історії Росії та нової і новітньої історії, Таврійський
національний університет ім. В. І. Вернадського
(Україна, Сімферополь), gileya.org.ua@gmail.com

ПРИЧОРНОМОР'Я В ПРОЕКЦІЇ ПОЛІТИКИ БАГАТОВЕКТОРНОСТІ І НЕЙТРАЛЬНОГО СТАТУСУ УКРАЇНИ ЯК МОДЕЛІ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ БЕЗПЕКИ

Історичні і географічні реалії практично унеможливають орієнтацію України тільки на один стратегічний зовнішньополітичний напрям.

На основі аналізу текстів наукових робіт представників геополітичної школи, матеріалів засобів масової інформації розглядаються проєкції зовнішньої політики України, що передбачає збереження добросусідських стосунків з Росією на базі рівноправної співпраці, і політичний курс, що ґрунтується на захисті власних економічних інтересів і на знаходженні балансу інтересів з іншими партнерами по чорноморській співпраці.

А головне завдання зі зміцнення безпеки в Причорноморському регіоні можна сформулювати як завдання збереження статусу нейтральної неблокової держави.

Ключові слова: Україна, Причорномор'я, зовнішня політика, багатовекторність, нейтральний статус.

З часу здобуття незалежності Україна виступала в ролі об'єкта політики трьох центрів сили – Росії, ЄС і США, і вибудовування відносин з ними становило сутність міжнародної політики держави.

У цьому контексті є важливим розглянути деякі проєкції зовнішньої політики України і стратегічні цілі, оскільки офіційні доктринальні документи акумулюють у собі багато ідей, висунутих прихильниками різних теоретичних напрямків. Мета цієї статті полягає у виявленні орієнтації зовнішньої політики України для забезпечення безпеки в Чорноморському регіоні.

Раціональний висновок із становища, що склалося, полягав у тому, що "історичні та географічні реалії практично виключають можливість орієнтації України тільки на один стратегічний зовнішньополітичний напрям" [1, с. 48]. Політичною похідною від цього становища була "багатовекторна" зовнішня політика президента Л. Кучми. Суперечності, пов'язані з зовнішньополітичним вибором між "Сходом і Заходом", викликали до життя ідеї створення більш масштабної структури безпеки, в рамках якої нівелювався б цей вибір. У 1997 р. директор Центру міжнародних досліджень Одеського університету С. Аппатов зазначав: "Геополітич-

но Україна прив'язана до центральноєвропейського регіону і Чорноморського міжнародного співтовариства, членом якого вона є". При цьому "поступальна інтеграція України в західні політичні, економічні та військові структури, включаючи НАТО, серйозно ускладнює пострадянську зовнішньополітичну стратегію Росії, спрямовану на відновлення євразійської сфери впливу". Урахування цієї суперечності необхідне для вироблення довгострокового стратегічного курсу. Тому "серйозний науковий аналіз українсько-російських відносин висуває як першорядну стратегічну мету української політики збереження добросусідських відносин з Росією на базі рівноправного співробітництва. Водночас життєво важливим для України є кооперація різного рівня з європейськими та атлантичними оборонними структурами, але не за рахунок нормальних відносин з Росією". Як варіант вирішення цієї проблеми пропонувалося "створення пан'європейської структури колективної безпеки, де Україна і Росія посіли б своє гідне місце" [2].

Однак у зовнішній політиці президента В. Ющенка запанувало "зміцнення євроатлантичного співробітництва", що в максимальній мірі виразилося в активізації зусиль щодо забезпечення вступу України в НАТО, що викликало неоднозначні оцінки. Генеральний директор Центру міжнародних і порівняльних досліджень А. Орел підкреслював у травні 2009 р.: "Починаючи з 2005 року і донині, в зовнішній політиці України відносно Чорноморського регіону панує цілком хибний підхід. Офіційний Київ втратив відчуття значущості регіону самого по собі і з точки зору національних інтересів країни" [3]. Експерт також висловив думку, що чорноморська політика розглядалася і продовжує розглядатися як інструмент досягнення ідеологічних цілей, головні з яких – відрив від Росії і вступ до НАТО. Тому "необхідний перехід від політики, яка обслуговує ідеологію й інтереси сторонніх гравців, до політичного курсу, що ґрунтується на захисті власних економічних інтересів і на знаходженні балансу інтересів з іншими партнерами по чорноморській співпраці". В основі цього курсу бачилося економічне співробітництво з РФ; негайне відновлення партнерських відносин з Румунією; відновлення діалогу з Туреччиною; ініціювання діалогу між Києвом, Анкарою і Москвою.

У таких умовах з 2006–2007 рр. у науковому співтоваристві України актуалізувалися підходи, що обґрунтовують імператив нейтрального статусу держави як моделі забезпечення безпеки. Кримський дослідник А. Мальгін зазначав: "Незважаючи на те, що колишня система підтримки безпеки в Причорноморському регіоні... з розпадом СРСР пішла в небуття, катастрофічних змін в зоні Чорномор'я не відбулося. Загалом учасники причорноморського діалогу (незважаючи на ряд суперечок між ними) не претендували на різку зміну балансу сил. Сформована в 90–ті роки ситуація базувалася на тому, що нові причорноморські держави зберігали за собою нейтральний статус. Це значною мірою перешкоджало розвитку конфліктів". Похідною його аналізу був висновок: "... Головне завдання зі зміцнення безпеки в Причорноморському регіоні можна сформулювати як завдання збереження позаблокового, нейтрального статусу нових причорноморських держав – України, Грузії і Молдавії" [4]. В. Дергачов, підтримуючи ідею

“збереження статусу нейтральної неблокової держави”, зазначає, що “нова геополітична архітектура Великої Європи повинна будуватися на союзі Росії зі справжньою Європою. Росія і континентальна Європа не є глобальними суперниками і доповнюють одне одного у військово-політичній, технологічній та енергетичній моці”; що в ЧР “гарантами безпеки повинні виступати насамперед Росія і Туреччина, які мають багатовіковий історичний досвід вирішення регіональних проблем і присутності на Кавказі”; що Україні необхідно встановлення стійких і добросусідських відносин з ЄС і РФ [5, с. 42–44]. У цьому контексті А. Нікіфоров, відзначаючи “тенденцію до наростання політичної деструкції в Чорномор’ї”, прогнозує посилення позицій у регіоні Росії, яка “приступила до формування власного “клубу”... Учасникам ГУАМ Москвою протиставлені “проросійські” геополітичні опозиції: Азербайджану – Вірменія + Нагорний Карабах, Грузії – Абхазія і Південна Осетія, Молдавії – Придністров’я”. Він не виключає і “дрейф держав-учасниць ГУАМ у бік Москви. До цього варіанту, схоже, схилиються в Баку та Кишиневі...” [6, с. 64, 66].

Аналітики Центру соціальних досліджень “Софія” розробляли “політику активного нейтралітету” – “політику амбїтної і сильної держави, що задає свої правила і виставляє свої вимоги на глобальній карті” [7]. Цілі цього курсу бачилися, зокрема, в “самозахисті” від глобалістського тиску; забезпеченні підстав для еґоїстичної моделі економічних реформ; реалізації національної доктрини достатньої “периметральної безпеки”, з опорою на використання ракетної зброї як зброї стримування; участі у створенні нових постблокових систем колективної і глобальної безпеки; включеності в діалог з переоблаштування системи безпеки в Європі, яка може бути політично компліментарна і технологічно пов’язана з майбутньою євразійською регіональною системою безпеки на основі ШОС. Така політика була орієнтована на термін у 7–10 років. На думку А. Єрмоласва, одним з варіантів активізації зовнішньої політики України – новим національним проектом – міг стати розвиток видобутку енергоресурсів на шельфі Чорного та Азовського морів: “Зрештою розробка шельфу може додати Україні нове геополітичне позиціонування”. У цьому зв’язку з 2006 р. розроблявся проект “Південний вектор”, спрямований на вивчення зовнішньоекономічного, зовнішньополітичного та геокультурного потенціалу України і ЧР. Зокрема, зазначалося, що українська політика “зациклилась” на питанні зовнішньополітичного вибору – “Росія чи Захід”, хоча більш серйозні загрози існують на південному напрямку. “Саме тому більшість причорноморських областей та АР Крим відіграють ключову роль у сфері забезпечення внутрішньополітичної стабільності і безпеки країни”. Згідно з проектом, місія південних областей та Криму повинна полягати в тому, щоб дозволити Україні виконувати і нарощувати потенціал як донора європейської системи безпеки як на регіональному, так і на євразійському напрямку” [8].

Підхід до здійснення політики активного нейтралітету поділяє і С. Гриневецький, який висловив у травні 2009 р. побоювання з приводу того, що безпосередньо навколо Чорного моря формується “дуга нестабільності”, а “Україні необхідний не вступ до НАТО, а актив-

ний нейтралітет” [3]. “Наявність щонайменше двох нейтральних держав (перша – Молдова. – О. Б.), – підкреслював він, – не дозволить перетворити Чорне море у внутрішнє море НАТО, а “великий Чорноморський регіон” – у південний фланг євроатлантичного співтовариства. Для обох держав... нейтральний статус – це також можливість раз і назавжди вирішити питання наявності іноземних військових баз на своїй території. Є певні вигоди в енергетичній сфері, зокрема, з’являється можливість оздоровити атмосферу енергетичного діалогу України з Росією та ЄС, тим більше, що транзитний потенціал нашої країни буде розглядатися як виключно економічний, а не політико-силовий фактор. Внутрішня вигода також очевидна. Разом з подоланням розколу, постійний нейтралітет дозволить зосередитися на вирішенні проблем створення ефективного державного механізму та ринкової економіки, підготувати ґрунт для вступу до Європейського Союзу” [9]. Характеризуючи в травні 2009 р. нові тенденції в розвитку міжнародної ситуації в ЧР, С. Гриневецький виділив такі фактори:

1. Події на Кавказі показали, що проект створення так званого “великого Чорноморського регіону” як південного флангу євроатлантичного співтовариства натрапив на протидію Росії, яка розглядає Чорне море як зону своїх безпосередніх інтересів і готова відстоювати свою позицію всіма можливими засобами, включаючи військові. Тому всередині самого Альянсу посилюються позиції тих, хто вважає подальше розширення НАТО кроком до посилення конфронтації у Причорномор’ї, а значить, Альянс перестав розглядатися як універсальний інструмент забезпечення безпеки в регіоні. Це знижує шанси на приєднання до Північноатлантичного блоку України та Грузії”.

2. На тлі світової економічної кризи актуалізується необхідність переформатування всієї системи міжнародних відносин і формування нової архітектури безпеки в Європі.

3. Посилюються суперечності в російсько-американських, молдавсько-румунських та українсько-румунських відносинах.

4. ЄС з деяким запізненням усвідомив, що ЧР також є частиною Європи і має до ЄС безпосереднє відношення – була розроблена “Чорноморська синергія”, потім – “Східне партнерство”. Але при цьому ЄС прийшов у регіон, де вже склалася досить інтенсивна мережа регіональної взаємодії, головним чином, на основі ОЧЕС. Однак виявилось, що цілі та інтереси ЄС і ОЧЕС хоч і збігаються багато в чому, але далеко не в усьому. “Чорноморська синергія” ЄС є сигналом про підвищену увагу Євросоюзу до проблем регіону. Водночас ця ініціатива недостатньо підкріплена організаційно та фінансово. Адже в ЄК навіть немає підрозділу, який би координував співробітництво ЄС–ЧР.

5. Все більшу перешкоду співпраці становить внутрішня нестабільність держав регіону: події в Молдові, криза влади в Україні, виступи опозиції і військовий заколот в Грузії створюють безпосередньо навколо Чорного моря дугу нестабільності. Разом з чисто внутрішніми причинами, вони багато в чому обумовлені і зовнішнім впливом. Кожна з держав стає призом у боротьбі за вплив у регіоні [10]. У цьому зв’язку особливо наголошується необхідність уважного ставлення ЄС до

структур і форм співробітництва, вже сформованих у регіоні: головним і єдиним, а також рівноправним партнером ЄС повинна бути ОЧЕС, яка є єдиною регіональною структурою, що адекватно представляє інтереси всіх країн регіону і володіє фінансовою незалежністю. Також С. Гринецький закликав серйозно переглянути роль міждержавних утворень, що претендують на вплив у регіоні, і “констатувати смерть такої мертвонародженої організації”, як СДВ, “що створювалася як “клуб підтримки кольорових революцій” і не вирішила жодного з поставлених завдань”; відповіді на “вельми серйозні запитання і з приводу ефективності та доцільності функціонування ГУАМ в його нинішньому вигляді”. Механізмом розв’язання проблем йому бачаться “багатосторонні збалансовані зусилля” у вигляді неформального багатостороннього діалогу [10].

В умовах дискусій про зовнішньополітичне позиціонування держави, що розгорталися, В.Фесенко зазначав у листопаді 2008 р. про імператив “повернення до політики багатовекторності”, і закликав у будь-якому випадку “не приймати “доленосних” рішень до закінчення кризи – тоді можна буде подивитися, “хто і як буде розвиватися” [11]. А С. Юрченко пропонував концепт “зовнішньополітичної паузи”: “В умовах загальної перебудови міжнародних відносин... в Європі та світі почався процес змін, які і в даний час далекі від завершення, і які, судячи з історичного досвіду, займають часовий проміжок близько 30 років. Тому спроби створити якусь міцну структуру відносин в умовах, коли інтереси держав мають поточний характер, можуть виявитися непродуктивними... Влада в проведенні зовнішньої політики потребує паузи, яка стане альтернативою різним скоростиглим і сумнівним з точки зору національної користі проектам. Пауза потрібна для того, щоб визначилася Європа, визначилася Росія, стабілізувалася Україна, були повністю вивчені й аргументовано представлені широкій громадськості різні зовнішньополітичні проекти” [12, с. 112–113]. У контексті дискусій про “нейтральність України” відзначимо концепцію С. Переслегіна, який вважає, що “для Росії має перевагу сильна незалежна Україна, навіть якщо вона буде проявляти ворожість, ніж союзна, але вмираюча держава”, і що Україна “здатна існувати як структуроутворюючий центр східноєвропейського регіону” [16, с. 182]. Одним з варіантів української стратегії він бачить приєднання до тієї програми розвитку, яка зараз створюється в Росії, і “якщо Росія вважає за можливе взяти на себе функції цивілізації–перекладача, що зв’язує в когнітивну єдність всі три світові цивілізації, то Україна може зайняти в цьому проекті значущу нішу культури–перекладача...”. У рамках цієї моделі метою української зовнішньої політики має стати створення сильного східноєвропейського регіонального блоку, ядро якого утворюють Польща і Україна, якій потрібно відмовитися як від орієнтації на США, так і від оглядки на Росію, залишаючись нейтральною: її цінність як елемента регіонального будівництва полягає саме в нейтральності [16, с. 182–183]. У перспективі цей регіональний блок міг би залучити Словаччину, Угорщину, Румунію, інші балканські держави. “Комплементарні цілі Росії і України, – зазначає С. Переслегін, – будуть досягнуті, якщо східноєвропейське регіональне об’єднання досягне

зв’язності ЄС... і стане певною альтернативою Євросоюзу”.

Список використаних джерел

1. Костирев А. Методичні проблеми визначення місця та ролі України у сучасній геополітиці / А. Костирев // Університет. – 2007. – № 4. – С. 36–51.
2. Аппатов С. Меж двух берегов. О характере украинско-российских отношений [Электронный ресурс] / С. Аппатов. – Режим доступа : <http://www.paco.net/odessa/media/word/225/sn179.htm>
3. Мнение: “Официальный Киев утратил ощущение значимости Черноморского региона” [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://viknaodessa.od.ua/news/?news=17365>
4. Мальгин А. Мезальянс Украины и НАТО: последствия для Причерноморья [Электронный ресурс] / Мальгин А. – Режим доступа : <http://www.odnarodyna.ru/articles/6/120.html>
5. Дергачев В. Новая геополитическая архитектура Черноморского региона (1) / В. Дергачев // Международный круглый стол “Проблемы безопасности Причерноморья и нейтральный статус Украины”: Сборник материалов. – Симферополь : СОНАТ, 2008. – С. 19–46.
6. Никифоров А. Ритмы Большого Черноморского пространства: сверим часы / А. Никифоров // Международный круглый стол “Проблемы безопасности Причерноморья и нейтральный статус Украины”: Сборник материалов. – Симферополь : СОНАТ, 2008. – С. 60–67.
7. Ермолаев А. Новый Модерн: вызовы для Украины [Электронный ресурс] / А. Ермолаев. – Режим доступа : <http://www.sofia.com.ua/page103.html>
8. Украине не хватает БАМов. – Андрей Ермолаев [Электронный ресурс]. – Режим доступа : http://ura-inform.com/ru/archive/2006/12/22/neft_sh/
9. Гринецкий С. Черное море: зона стабильности или внутреннее море НАТО? [Электронный ресурс] / С. Гринецкий. – Режим доступа : <http://aregi.ru/expert/>
10. Сергей Гринецкий принял участие в международной конференции “Черноморский регион: вызовы сотрудничеству” [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://narodna.org.ua/news/2009/05/28/7332/>
11. Украина: война всех против всех [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://www.viche.org/to-print?mid=7853>
12. Юрченко С. В. Украина и НАТО: историческая ретроспектива и аргументация политической перспективы / С. В. Юрченко // Ученые записки ТНУ им. В. И. Вернадского. Серия “История”. – 2007. – Т. 20 (59). – № 1. – С. 100–114.
13. Юрченко С. В. Основные тенденции развития системы международных отношений и проблема актуализации общественного воздействия на внешнюю политику государств / С. В. Юрченко // Черноморська безпека. – 2008. – № 4 (10). – С. 3–5.
14. Юрченко С. В. Исторический опыт обретения государствами нейтрального статуса и проблемы внешнеполитического выбора Украины / С. В. Юрченко // Международный круглый стол “Проблемы безопасности Причерноморья и нейтральный статус Украины”: Сборник материалов. – Симферополь : СОНАТ, 2008. – С. 79–92.
15. Юрченко С. В. Украина: императив внешнеполитической паузы / С. В. Юрченко // Материалы научной конференции “Ломоносовские чтения” 2006 года и Международной научной конференции студентов, аспирантов и молодых ученых “Ломоносов – 2006” / под ред. В. А. Иванова, А. В. Кезина, В. И. Кузичина, Н. Н. Миленко. – Севастополь : НПЦ “ЭКОСИ–Гидрофизика”, 2006. – С. 260–263.
16. Переслегин С. Самоучитель игры на мировой шахматной доске / Сергей Переслегин. – М. : АСТ; СПб. : Terra Fantastica, 2005. – 619 с.

References

1. Kostyrjev A. Metodichni problemy vyznachennja miscja ta roli Ukrainy u suchasnij geopolityci / A. Kostyrjev // Universytet. – 2007. – № 4. – С. 36–51.
2. Appatov S. Mezhdvuh beregov. O haraktere ukrainsko-rossijskih otnoshenij [Jelektronnyj resurs] / S. Appatov. – Rezhim dostupa : <http://www.paco.net/odessa/media/word/225/sn179.htm>
3. Mnenie: “Oficial’nyj Kiev utratil oshhushhenie znachimosti Chernomorskogo regiona” [Jelektronnyj resurs]. – Rezhim dostupa : <http://viknaodessa.od.ua/news/?news=17365>
4. Mal’gin A. Mezal’jans Ukrainy i NATO: posledstvija dlja

Prichernomor'ja [Jelektronnyj resurs] / Mal'gin A. – Rezhim dostupa : <http://www.odnarodyna.ru/articles/6/120.html>

5. Dergachev V. Novaja geopoliticheskaja arhitektura Chernomorskogo regiona (1) / V. Dergachev // Mezhdunarodnyj kruglyj stol "Problemy bezopasnosti Prichernomor'ja i nejtral'nyj status Ukrainy": Sbornik materialov. – Simferopol': SONAT, 2008. – S.19–46.

6. Nikiforov A. Ritmy Bol'shogo Chernomorskogo prostranstva: sverim chasy / A. Nikiforov // Mezhdunarodnyj kruglyj stol "Problemy bezopasnosti Prichernomor'ja i nejtral'nyj status Ukrainy": Sbornik materialov. – Simferopol': SONAT, 2008. – S.60–67.

7. Ermolaev A. Novyj Modern: vyzovy dlja Ukrainy [Jelektronnyj resurs] / A. Ermolaev. – Rezhim dostupa : <http://www.sofia.com.ua/page103.html>

8. Ukraine ne hvataet BAMov. – Andrej Ermolaev [Jelektronnyj resurs]. – Rezhim dostupa : http://ura-inform.com/ru/arhive/2006/12/22/neft_sh/

9. Grineveckij S. Chernoe more: zona stabil'nosti ili vnutrennee more NATO? [Jelektronnyj resurs] / S. Grineveckij. – Rezhim dostupa : <http://aregi.ru/expert/>

10. Sergej Grineveckij prinjal uchastie v mezhdunarodnoj konferencii "Chernomorskij region: vyzovy sotrudnichestvu" [Jelektronnyj resurs]. – Rezhim dostupa : <http://narodna.org.ua/news/2009/05/28/7332/>

11. Ukraina: vojna vseh protiv vseh [Jelektronnyj resurs]. – Rezhim dostupa : <http://www.viche.org/to-print?mid=7853>

12. Jurchenko S.V. Ukraina i NATO: istoricheskaja retrospektiva i argumentacija politicheskoy perspektivy / S. V. Jurchenko // Uchenye zapiski TNU im. V.I. Vernadskogo. Serija "Istorija". – 2007. – T. 20 (59). – № 1. – S. 100–114.

13. Jurchenko S. V. Osnovnye tendencii razvitija sistemy mezhdunarodnyh odnoszenij i problema aktualizacii obshhestvennogo vozdejstvija na vneshnjuju politiku gosudarstv / S. V. Jurchenko // Chornomors'ka bezpeka. – 2008. – № 4 (10). – S. 3–5.

14. Jurchenko S. V. Istoricheskij opyt obretenija gosudarstvami nejtral'nogo statusa i problemy vneshnepoliticheskogo vybora Ukrainy / S. V. Jurchenko // Mezhdunarodnyj kruglyj stol "Problemy bezopasnosti Prichernomor'ja i nejtral'nyj status Ukrainy": Sbornik materialov. – Simferopol' : SONAT, 2008. – S. 79–92.

15. Jurchenko S.V. Ukraina: imperativ vneshnepoliticheskoy pauzy / S. V. Jurchenko // Materialy nauchnoj konferencii "Lomonosovskie chtenija" 2006 goda i Mezhdunarodnoj nauchnoj konferencii studentov, aspirantov i molodyh uchenyh "Lomonosov – 2006" / Pod red. V. A. Ivanova, A. V. Kezina, V. I. Kuzishhina, N. N. Milenko. – Sevastopol': NPC "JeKOSI-Gidrofizika", 2006. – S.260–263.

16. Pereslegin S. Samouchitel' igry na mirovoj shahmatnoj doske / Sergej Pereslegin. – M. : AST; SPb. : Terra Fantastica, 2005. – 619 s.

Bebeshko O. V., Political Science, Associate Professor of Russian history and modern history, Tauride National University. V. I. Vernadsky (Ukraine, Simferopol), gileya.org.ua@gmail.com

Black Sea region in the projection of multi-vector policy and the neutral status of Ukraine as a security model

Historical and geographical realities practically exclude the possibility of orientation of Ukraine on only one strategic foreign policy direction.

In this article, according to the texts analysis of geopolitical school representatives' scientific works and media material the projections of Ukrainian foreign policy providing preservation of good-neighbourly relations with Russia on the basis of equal partnership and policy, being formed on protecting their own economic interests and finding a balance of interests with other partners in the Black Sea cooperation, are considered.

An essential objective in enhancing security in the Black Sea region can be formulated as the task of preserving the Nonblock neutral state status.

Keywords: Ukraine, the Black Sea region, foreign policy, multidirectional, neutral status.

Бешешко О. В., кандидат политических наук, доцент кафедры истории России и новой и новейшей истории, Таврический национальный университет им. В. И. Вернадского (Украина, Симферополь), gileya.org.ua@gmail.com

Причерноморье в проекции политики многовекторности и нейтрального статуса Украины как модели обеспечения безопасности

Исторические и географические реалии практически исключают возможность ориентации Украины только на одно стратегическое внешнеполитическое направление.

На основе анализа текстов научных работ представителей геополитической школы, материалов средств массовой информации рассматриваются проекции внешней политики Украины, предусматривающей сохранение добрососедских отношений с Россией на базе равноправного сотрудничества, и политический курс, основанный на защите собственных экономических интере-

ресов и на нахождении баланса интересов с другими партнерами по черноморскому сотрудничеству.

А главную задачу по укреплению безопасности в Причерноморском регионе можно сформулировать как задачу сохранения статуса нейтрального неблокового государства.

Ключевые слова: Украина, Причерноморье, внешняя политика, многовекторность, нейтральный статус.

* * *

УДК 321.7:341.215

Денисюк С. Г.

доктор політичних наук, професор,
Вінницький національний технічний університет
(Україна, Вінниця), sg_denisuyk@mail.ru,

Савчук Є. Ю.
студентка, Київський національний університет
ім. Тараса Шевченка (Україна, Київ),
lizchen27@gmail.com

ГРОМАДЯНСЬКЕ СУСПІЛЬСТВО В УКРАЇНІ: ПРОБЛЕМИ І МЕХАНІЗМИ РОЗВИТКУ

Досліджено чинники розвитку громадянського суспільства в Україні, визначено ознаки і рівні його функціонування. Проаналізовано "Євромайдан" як прояв самоорганізації громадян, підвищення їх відповідальності та активності. Акцентовано увагу на появі негативних ефектів натовпу: насильстві, хуліганстві, сепаратизму, що потребує швидкого усунення. Для розвитку громадянського суспільства запропоновано внести певні зміни до законодавства України, запровадити громадський контроль за діяльністю органів влади тощо.

Ключові слова: громадянське суспільство, громадський контроль, інститути громадянського суспільства, Євромайдан.

Розвиток громадянського суспільства є вельми складним, тривалим і суперечливим процесом. З одного боку, він має досить багато закономірностей функціонування та еволюції, характерних для багатьох держав світу. З іншого, – кожна країна має свій досвід і особливості у становленні та функціонуванні цього феномену через низку чинників. Загалом кожне суспільство повинно бути зацікавленим у створенні та поглибленні громадянського суспільства у разі його прагнення до задоволення потреб громадян та до входження у загальноцивілізаційний процес, оскільки в демократичних суспільствах саме громадяни впливають на прийняття важливих суспільно-політичних рішень, на діяльність політичних інститутів.

Відомо, що основою громадянського суспільства виступає активність та відповідальність громадян, а проявляється його діяльність у сукупності формальних і неформальних неурядових організацій, ініціативних груп, рухів, органів самоуправління і самоорганізації населення, які можуть впливати/впливають на прийняття рішень владними інституціями. Тому актуальним є аналіз сучасного стану та особливостей розвитку громадянського суспільства в Україні.

Проблематиці еволюції та становлення громадянського суспільства присвячені праці багатьох вітчизняних учених, зокрема, таких як В. Андрущенко, М. Баймуратов, В. Барков, В. Горленко, В. Корнієнко, М. Орзіх, В. Погорілко, Т. Розова, Ю. Шемшученко, Г. Щедровата ін. У своїх дослідженнях вони звертають увагу на взаємодію громадянського суспільства і правої держави, реалізацію громадянських цінностей, вплив менталітету на ступінь активності та відповідальності самих громадян перед суспільством, моделювання взаємодії в системі "влада–громадяни" тощо.